

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут

**РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ
ФІНАНСІВ: ЗАВДАННЯ, ПРІОРИТЕТИ,
МЕХАНІЗМИ»**

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут

**РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ
ФІНАНСІВ: ЗАВДАННЯ, ПРІОРИТЕТИ,
МЕХАНІЗМИ»**

За редакцією доктора економічних наук І. В. Колупасової

Харків – 2018

Колупаєва І. В., Шелест О. Л. — п. 3.5, Гурьянова Л. Д., Дубровіна Н. А.,
Філіп С. — п. 2.5, Садиков М. А. — п. 3.4, Ганін В. І., Соляр В. — п. 1.2,
Дубровіна Н. А., Неубаєрова Е., Пеліова Я. — п. 2.4, Дубровіна В. А.,
Белоусова С. В., Степаненко С. В. — п. 3.3, Алексєєва Т. І. — п. 1.1,
Бутенко О. П., Опікунова Н. В. — п. 2.2, Демченко О. П.,
Нікітішин А. О. — п. 3.1, Коваленко С. О. — п. 2.1, Непран А. В.,
Тимченко І. Є. — п. 1.3, Юшко С. В., Золотухін Є. В. — п. 3.2,
Сидоренко О. О. — п. 2.3.

Рецензенти:

- Ковальов Є. В.** — доктор економічних наук, професор кафедри економіки та фінансів, факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;
- Кузенко Т. Б.** — кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ
протокол № 2 від 19.09.2018 р.*

Реформування системи державних фінансів: завдання, пріоритети, механізми: монографія / За ред. І. В. Колупаєвої – Харків: Видавництво ПП Іванченко, 2018. – 211 с.

ISBN

Досліджено теоретико-методичні проблеми трансформації державних фінансів в умовах глобалізаційних процесів. Виявлені основні ризики та виклики розвитку державних фінансів. Досліджено систему управління державним боргом, визначені пріоритетні напрями удосконалення боргової політики держави. Запропоновано інструментарій для оцінки ефективності банків з державною участю.

Проаналізовано розвиток державних фінансів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. Досліджено роль бюджетного планування і прогнозування як складових системи управління державними фінансами. Визначено роль міжбюджетних трансфертів у формуванні місцевих бюджетів в рамках децентралізації.

Для спеціалістів з питань державних фінансів, науковців, викладачів, аспірантів і студентів ЗВО.

УДК 336.131
Р. 45

ISBN

© Автори, 2018
© Харківський торговельно-
економічний інститут
КНТЕУ, 2018

ЗМІСТ

Вступ.	4
Розділ І. РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	6
1.1. Вплив глобалізації на економічний розвиток України (Алексєєва Т. І.)	6
1.2. Теоретичні засади архітектури державних фінансів в умовах становлення глобальної фінансової системи (Ганін В. І., Соляр В. В.)	18
1.3. Основні проблеми, ризики та виклики розвитку державних фінансів (Непран А. В., Тимченко І. Є.)	32
Розділ ІІ. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	46
2.1. Фінансова децентралізація в Україні: підсумки, проблеми та перспективи (Коваленко С. О.)	46
2.2. Макроекономічне та бюджетне прогнозування як складові системи управління державними фінансами у рамках стратегії реформування системи управління державними фінансами (Бутенко О. П., Опікова Н. В.)	61
2.3. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні місцевих бюджетів (Сидоренко О. О.)	78
2.4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів на прикладі Словаччини (Дубровіна Н. А., Неубаєрова Е., Пеліова Я.)	89
2.5. Реформи в державному управлінні та місцевих фінансах на прикладі країн ЄС (Гурьянова Л. Д., Дубровіна Н. А., Філіп С.)	112
Розділ ІІІ. МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ.	121
3.1. Розвиток державних фінансів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою (Демченко О. П., Нікітішин А. О.)	121
3.2. Інвестиційна привабливість муніципальних цінних паперів для населення України (Юшко С. В., Золотухін Є. В.)	147
3.3. Використання моделей кластерного та дискримінантного аналізу для оцінки ефективності стратегії розвитку державних банків (Дубровіна В. А., Белоусова С. В., Степаненко С. В.)	158
3.4. Методологія оцінки бюджетних асигнувань (Садиков М. А.)	169
3.5. Аналіз, методи та напрями удосконалення системи управління державним боргом (Колупаєва І. В., Шелест О. Л.)	177
Висновки	198
Додатки	201

Інтернет матеріалів щодо можливості придбання муніципальних облігацій з акцентуванням уваги на соціальному ефекті вкладання коштів населення у розвиток свого міста;

забезпечення повної прозорості діяльності муніципальної влади в Україні, зокрема муніципальних фінансів;

забезпечення макроекономічної стабільності у державі.

Реалізації цих заходів забезпечить розвиток ринку муніципальних цінних паперів та перетворення його у важливий інституційний елемент фінансового ринку країни.

3.3. Використання моделей кластерного та дискримінантного аналізу для оцінки ефективності стратегії розвитку державних банків

Потреба у подоланні кризових явищ у банківській системі України, потреба у додатковому капіталі банків призвели до зростаючої ролі держави. За останні роки держава надавала фінансову допомогу банкам через програми фінансового оздоровлення або програмами капіталізації банків. Направляючи значні фінансові ресурси у банківський сектор, держава не допустила банківської кризи, забезпечила відновлення платоспроможності фінансово-кредитних установ. Проте державна допомога банкам здійснювалася без достатнього обґрунтування, прозорості рішень. Розміри фінансової допомоги банкам лягають тягарем на державні фінанси, призводять до зростання державного боргу. Фінансування банків за участю держави не дає змогу направити значні фінансові ресурси на соціально-економічний розвиток країни. Ефективність використання державної власності у капіталу банків залишається на низькому рівні. Одержавлення банків має тимчасовий характер і після відновлення платоспроможності банку держава повинна продавати свою частку капіталу.

У сучасних умовах набувають великого значення моделі оцінки фінансового стану банків, в яких використовується бальний підхід. Ці моделі мають переваги щодо простоти використання та зрозуміння не тільки для банківських працівників, але й для користувачів банківських послуг (інвесторів, підприємств, населення, тощо)¹²¹. Крім того, у різних рейтингах та ренкінгах, що відображають фінансовий стан банків, є

¹²¹ Гурова К. Д. Методи оцінки фінансових ресурсів та фінансової стійкості комерційного банку / Гурова К. Д., Дубровіна В. А., Білоусова С. В. // Spatial aspects of socio-economic system' development: the economy, education and health care: monography. – Publishing House WSZiA, 2015 p. – P. 96–104.

можливість порівняльного аналізу (бенчмаркінгу) певного банку з іншими. Кластерний та дискримінантний аналіз є достатньо поширеними методами для діагностики фінансових станів банків, оцінки їх конкурентних позицій, визначення ефективності стратегій розвитку та інших подібних задач.

Питанням розвитку стратегічного управління банками присвячено праці великої кількості як іноземних (Ю. Масленченков, Дж. Синки, А. Чандлер), так і вітчизняних (С. Гасанов, О. Любіч¹²², О. Колодзів¹²³, Ю. Кудляк¹²⁴, С. Науменкова, В. Мищенко¹²⁵) вчених. У багатьох країнах світу ефективність входження держави у капітал банків є предметом розширених дискусій. Питання стосуються щодо масштабів, джерел фінансування та подальшого розвитку банків. Крім того, післякризовий розвиток засвідчив, що банки за участю держави виявилися дуже вразливими до системних криз. Крім того, величезні за обсягами фінансова допомога тягарем лягає на бюджет, є однією із причин стрімкового зростання заборгованості держави.

Проведений аналіз наукових публікацій дозволяє дійти висновку, що відсутня єдина думка у дослідників щодо визначення поняття сутності і специфіки стратегій розвитку банку. Метод кластерного аналізу (к-середніх) було використано для оцінки ефективності стратегії розвитку державного банку на підставі його складових рейтингових оцінок, таких як: стресостійкість, лояльність клієнтів та місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб.

Ці показники, на думку В. Дубровіної, С. Белоусової^{126,127}, є факторами або змінними при проведенні кластеризації та визначення до якої групи

¹²² Державна підтримка капіталізації та реорганізації банків за участю держави в капіталі. Зарубіжний досвід та вітчизняна практика: монографія // С. С. Гасанов, О. О. Любіч, Г. П. Бортніков. – Київ: ДННУ «Акад. фін. управління», 2015. – 128 с.

¹²³ Колодзів О. М. Визначення критеріїв збалансованості стратегії розвитку банку / О. М. Колодзів, О. С. Безродна // Банківська справа. – 2012. – № 5(107). – С. 3–12.

¹²⁴ Кудляк Ю. В. Система формування, реалізації і регулювання фінансових стратегій банків в умовах конкурентного середовища / Ю. В. Кудляк // Вісник ЛНУ ім. Івана Франка. Серія економічна. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2013. – Вип. 49. – С. 507–519.

¹²⁵ Науменкова С. В. Поняття системного ризику та підходи до визначення системно значущих банків / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір: (збірник наукових праць). – Львів: НАН України Ін-т регіональних досліджень. – 2014. – Вип. 1 (105). – С. 186–196.

¹²⁶ Дубровіна В. А. Рейтингування банків в Україні / В. А. Дубровіна, С. В. Белоусова // Реформування системи державних фінансів: завдання, пріоритети, механізми: матеріали міжвузівського круглого столу з міжнародною участю (25 квітня 2017 р.). – Харків: РВВ ХТЕІ КНТЕУ, 2017. – С. 22–23.

належить той чи інший банк. За даними офіційного порталу «Мінфін»¹²⁸, офіційних сайтів Bankografo+¹²⁹ та «Ощадбанку»¹³⁰ було проведено статистичну обробку окремих показників та загального балу, що входять до рейтингу якісної оцінки фінансового стану банків. Статистична обробка проводилася у пакетах Statistica та Excel, було використано дані за 4 квартал 2015, 4 квартал 2016 та 3 квартал 2017 р.

На основі використання варіаційного аналізу було прийнято рішення про формування 5 груп кластерів, характеристики яких наведені у табл. 3.16.

Таблиця 3.16

Статистичні характеристики побудованих кластерів

Показник	V1(стресостійкість)		V2 (лояльність клієнтів)		V3 (місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб)	
	Середнє значення	Середнє квадр. відхилення	Середнє значення	Середнє квадр. відхилення	Середнє значення	Середнє квадр. відхилення
Кластер 1 (C11)	3,04	0,85	3,68	0,66	14,5	1,76
Кластер 2 (C12)	2,67	0,56	3,7	0,54	21	2,05
Кластер 3 (C13)	2,53	0,49	3,18	0,44	28,63	2,57
Кластер 4 (C14)	3,12	0,45	3,9	0,38	8,5	1,76
Кластер 5	3,17	0,67	4,07	0,58	3	1,46

Джерело: складено автором на основі даних Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

На рис. 3.16 приведено графік середніх значень складових рейтингу банків по кластерах. Як видно з приведеного графіку, кластери між собою розрізняються в основному завдяки V3 — місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб. Проведемо якісну інтерпретацію кластерів. Кластер 3 має найменші середні значення показників стресостійкість (V1) та лояльність клієнтів (V2) і найбільше значення місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб (V3).

Кластер 1 та кластер 2 мають вищі середні значення показників стресостійкості (V1) та лояльності клієнтів (V2) і менші значення місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб (V3). Кластер 4 та кластер 5 мають

¹²⁷ Дубровіна В. А. Сучасні підходи до якісної оцінки фінансового стану банку / В. А. Дубровіна // Фінансово-економічні важелі розвитку невиробничої сфери в умовах нестабільності. Збірник наук. праць, ХТЕІ КНТЕУ, 2016. – С. 120–121.

¹²⁸ Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

¹²⁹ Офіційний сайт Bankografo+ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankografo.com/>

¹³⁰ Офіційний сайт Ощадбанку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/>

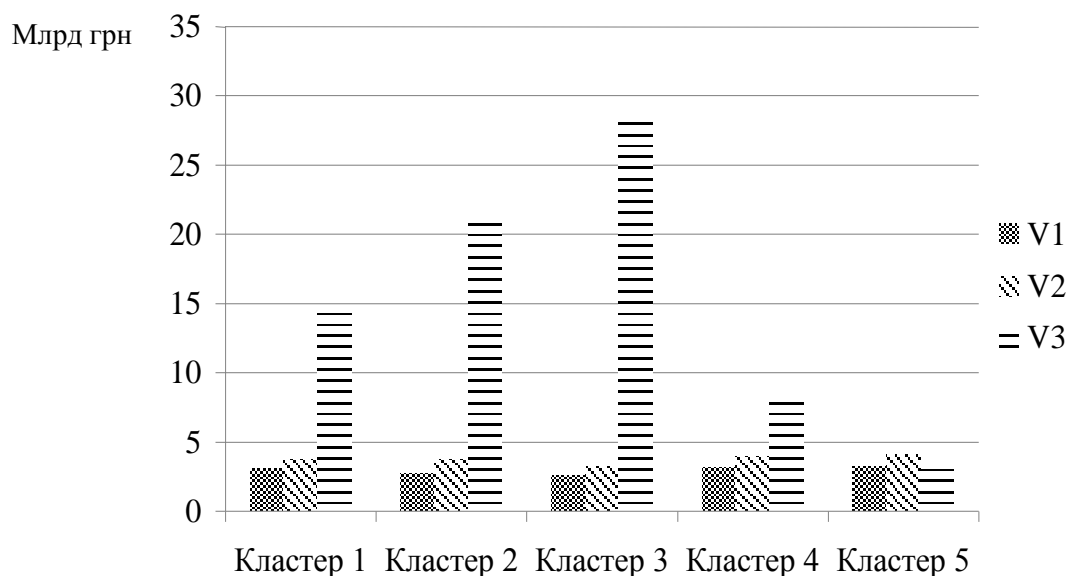

Рис. 3.13. Графік середніх значень складових рейтингу банків по кластерах
Джерело: складено автором на основі даних Національного банку України.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

підвищені середні значення показників стресостійкості (V1) та лояльності клієнтів (V2) і найменші значення місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб (V3).

До першого кластеру належать 18 випадків, до 2 кластеру — 2 випадків, до 3 кластеру — 24 випадка, до 4 кластеру — 18 випадків та до 5 кластеру — 15 випадків. До 1 кластеру належать такі банки: Промінвестбанк (2015–2017 рр.), Таксобанк (2017 р.), Банк Південний (2015–2017 рр.), Кредобанк (2016–2017 рр.), ВТБ Банк (2015–2016 рр.), Прокредитбанк (2016–2017 рр.), Креді Агріколь Банк (2015–2017 рр.), Банк Кредит Дніпро (2015 р.), Платіnum Банк (2015 р.).

До 2 кластеру належать такі банки, як: ПроКредитБанк (2015 р.), КредитБанк (2015 р.), Діамантбанк (2015–2016 рр.), Універсалбанк (2015 р.), Банк Восток (2015–2017 рр.), А-Банк (2015–2017 рр.), Фідобанк (2015 р.), Кредобанк (2016 р.), Мегабанк (2016–2017 рр.), Таксобанк (2016 р.), Ідея Банк (2016–2017 рр.), ВТБ Банк (2017 р.), Міжнародний інвестиційний банк (2017 р.), Кредит Дніпро (2017 р.).

До 3 кластеру належать такі банки, як: Мегабанк (2015 р.), Правексбанк (2015 р.), Міжнародний інвестиційний банк (2015 р.), Ідея Банк (2015 р.), Таскобанк (2015 р.), Марфін Банк (2015 р.), Індустріалбанк (2015–2017 рр.), Банк інвестицій та заощаджень (2015 р., 2017 р.), Михайлівський (2015 р.), Фортуна Банк (2015 р.), Правекс Банк (2016–2017 рр.), Універсал банк (2016–2017 рр.), Банк Форвард (2016–2017 рр.), Місто банк (2017 р.).

До 4 кластеру належать такі банки, як: Укрсиббанк (2015–2017 рр.), ПАТ АБ «Укргазбанк» (2015–2017 рр.), Укрсоцбанк (2015–2016 рр.), Альфабанк (2015 р.), Сбербанк (2015 р.), ОТП Банк (2016 р., 2017 р.), Альфабанк (2016 р.), Сбербанк (2016 р.), Пумб (2017 р.).

До 5 кластера належать: Райфазен Банк Аваль (2015–2017 рр.), АТ «Ощадбанк» (2015–2017 рр.), АТ «Укрексімбанк» (2015–2017 рр.), ПАТ КБ «Приватбанк» (2015–2017 рр.), ПУБМ (2015 р.), Укрсоцбанк (2016 р.), Альфа Банк (2017 р.).

Проведемо аналіз позицій державних банків за період 2015–2017 рр. за результатами використання кластерного аналізу. У табл. 3.17 приведені результати кластеризації державних банків.

Таблиця 3.17

Результати кластеризації державних банків

Назви банків	4 кв. 2015 р.	4 кв. 2016 р.	3 кв. 2017 р.
АТ «Ощадбанк»	Кластер 5 (C15)	Кластер 5 (C15)	Кластер 5 (C15)
АТ «Укрексімбанк»	Кластер 5 (C15)	Кластер 5 (C15)	Кластер 5 (C15)
ПАТ АБ «Укргазбанк»	Кластер 4(C14)	Кластер 4 (C14)	Кластер 4 (C14)
ПАТ КБ «Приватбанк»	Кластер 5 (C15)	Кластер 5 (C15)	Кластер 5 (C15)

Джерело: складено автором на основі даних Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

З даних таблиці видно, що результати кластеризації стабільні, тобто протягом трьох років не відбувалося значних суттєвих змін у визначенні груп, до яких належали державні банки.

Для вирішення задачі прогнозування можливих змін позицій банків за вказаними трьома складовими V_1 , V_2 та V_3 було використано дискримінантний аналіз. Як видно з результатів дисперсійного аналізу та значення статистики Уїлкса, побудована дискримінантна модель досить добре визначає відмінності між кластерами (табл. 3.18).

У табл. 3.18 приведені результати побудови дискримінантної моделі. З даних цієї таблиці видно, що загальна лямбда Уїлкса, розрахована для цілої моделі, дорівнює 0,04130 та досить близька до 0.

Тобто, ця дискримінантна модель дуже добре вирішує завдання розділення банків за класами і може бути використана для прогнозування. Також за даними табл. 3.18 видно, що дискримінантна модель є статистично значимою за критерієм Фішера при рівні статистичної значимості $p < 0,0001$.

На рис. 3.14 також представлено графічне розмежування позицій банків, які належать до різних кластерів. Як видно з приведеного графіка, банки досить чітко розділені за належністю до різних кластерів.

У табл. 3.19 приведено результати побудови дискримінантних функцій. Слід зазначити, що побудова дискримінантних функцій

Результати побудови дискримінантної моделі

Discriminant Function Analysis Summary Результати дискрим.аналізу (newclust.sta)						
No. of vars in model: 3 – Число змінних в моделі;						
Grouping: CLUST_GR (- 5 grps) – Групуюча змінна						
Wilks' Lambda: 0,04130 - Змінна лямбда Уїлкса approx.						
F (12,235)=45,880 Критерій Фішера рівень стат. значення p<0,0000						
Змінна	Лямбда Уїлкса	Часткова Лямбда Уїлкса	Значення критерія Фішера	Рівень стат. значущості p-level	Коефіцієнт толеранції Toler.	1-Коеф. толерантн.
	Wilks' Lambda	Partial Lambda	F-remove (4,89)			1-Toler. (R-Sqr.)
	Lambda	Lambda	(4,89)			(R-Sqr.)
V1 (стресостійкість)	0,042694	0,967341	0,751207	0,559811	0,894863	0,105137
V2 (лояльність клієнтів)	0,043611	0,947006	1,245111	0,297715	0,892489	0,107511
V3 (місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб)	0,671564	0,061498	339,5526	0	0,935826	0,064174

Джерело: складено автором на основі даних Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

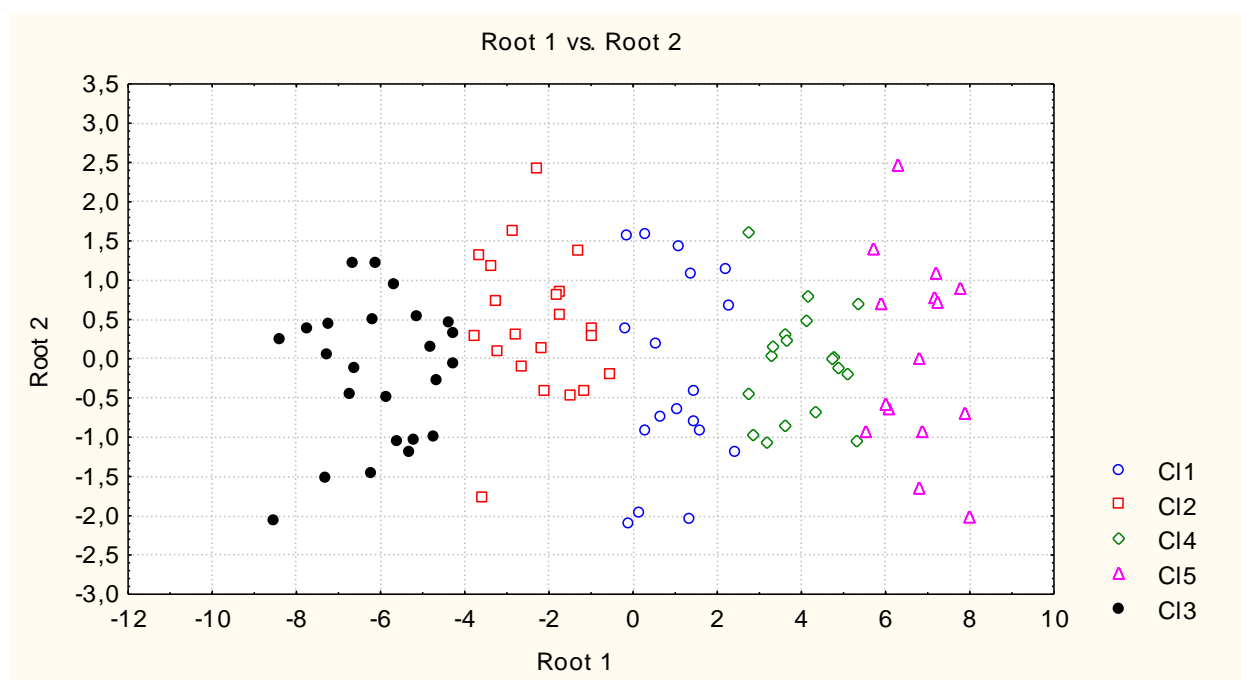

Рис. 3.14. Графічне представлення позицій банків, що належать до різних кластерів, у новій системі координат.

Джерело: складено автором.

здійснюється на підставі спеціального алгоритму з використанням варіаційного та поступового регресійного аналізу, коли спочатку відокремлюються кластери, що найбільш відрізняються від інших.

При цьому процесі будуються поступово дискримінантні функції, які виступають у ролі «вирішувальних правил» для відокремлення

спостережень одного кластеру від спостережень іншого кластеру. Тому послідовність відокремлення спостережень одного кластеру від спостережень іншого кластеру визначається автоматично. У табл. 3.19 збережено послідовність формування дискримінантних функцій у такому порядку, який був визначений при розрахунках у пакеті Statistica.

Таблиця 3.19

Дискримінантні функції

Classification Functions; grouping: CLUST_GR (newclust.sta)					
Дискримінантна функція					
Кластери	C11	C12	C14	C15	C13
Змінні	Частка випадів у 1 кластері (p=0,18750)	Частка випадів у 2 кластері (p=0,21875)	Частка випадів у 4 кластері (p=0,18750)	Частка випадів у 5 кластері (p=0,15625)	Частка випадів у 3 кластері (p=0,25000)
V1 (стресостійкість)	7,782563	7,486085	7,017469	6,284296	8,567359
V2 (лояльність клієнтів)	14,74096	16,24504	14,57445	14,30893	15,47968
V3 (місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб)	4,816766	6,475204	3,288572	1,879777	8,371658
Constant	-75,5903	-109,583	-55,0256	-43,7419	-156,678

Джерело: складено автором.

З даних розрахунків, представлених у табл. 3.19, дискримінантні функції мають вигляд:

$$D1 = 7,782V1 + 14,741V2 + 4,817V3 - 75,590, \quad (3.1)$$

$$D2 = 7,486V1 + 16,245V2 + 6,475V3 - 109,583, \quad (3.2)$$

$$D4 = 7,017V1 + 14,574V2 + 3,288V3 - 55,025, \quad (3.3)$$

$$D5 = 6,284V1 + 14,309V2 + 1,879V3 - 43,742, \quad (3.4)$$

$$D3 = 8,567V1 + 15,479V2 + 8,371V3 - 156,670, \quad (3.5)$$

де: $D1$, $D2$, $D3$, $D4$ та $D5$ — значення відповідних дискримінантних функцій;

$V1$ — показник стресостійкості банку;

$V2$ — показник лояльності вкладників банку;

$V3$ — місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб.

Побудовані вище дискримінантні функції будуть використані для прогнозування змін позицій банку при впровадженні різних стратегій розвитку. Для використання дискримінантних функцій при визначенні кластерів на 4 кв. 2017 р. та 1 кв. 2018 р. необхідно було визначити прогнозні значення для $V1$, $V2$ та $V3$. Для цього можемо скористатися кореляційно-регресійним аналізом.

На підставі розроблених економіко-математичних моделей та застосування методів багатовимірною статистичного аналізу (кластерний та дискримінантний аналіз) було запропоновано алгоритм розробки

стратегії розвитку АТ «Ощадбанк» (рис. 3.15).

Рис. 3.15. Алгоритм розробки стратегії розвитку АТ «Ощадбанк»

Джерело: складено автором.

Як видно з розробленого нами алгоритму, процес розробки стратегії

АТ «Ощадбанк» складається з 5 етапів. На першому етапі відбувається аналіз зовнішнього середовища за допомогою збору і аналізу основних показників АТ «Ощадбанк», які визначаються у балансі банку та звіті про фінансові результати. Ці показники аналізуються за деякий часовий період та для аналізу їх динаміки можуть бути використані трендові моделі.

На другому етапі відбувається аналіз зовнішнього середовища АТ «Ощадбанк». Оскільки збір та аналіз повної балансової інформації для усіх банків, що складають оточення АТ «Ощадбанк», є досить складною проблемою, то для аналізу зовнішнього середовища доцільно використовувати дані рейтингів стійкості банків України. Ці рейтинги досить регулярно публікуються і експертами визначаються такі складові, як: стресостійкість, лояльність до вкладників, місце за ренкінгом депозитів фізичних осіб. Ці показники визначаються експертами на основі аналізу як балансової інформації банків, так і за допомогою скорингових методик. Але за даними таких складових, як: стресостійкість, лояльність до вкладників, місце за ренкінгом депозитів фізичних осіб доцільно проводити кластеризацію банків й визначати позицію АТ «Ощадбанк» серед інших банків, зокрема державних, та зміни цієї позиції.

На третьому етапі проводиться аналіз залежностей між показниками внутрішнього та зовнішнього середовища АТ «Ощадбанк», використовується кореляційно-регресійний аналіз. Спочатку проводиться розрахунок матриці коефіцієнтів парних кореляцій між основними фінансовими коефіцієнтами АТ «Ощадбанк» та складовими стійкості, потім з урахуванням сили кореляційних зв'язків будуються регресійні моделі, що відображають зв'язок найбільш впливових фінансових показників (найбільш суттєвих для прийняття рішень у даному випадку коефіцієнтів) та складових стійкості банку.

На четвертому етапі відбувається прогнозування показників стану внутрішнього та зовнішнього середовища на певний часовий період. Використовується також сценарний підхід (нейтральний сценарій, песимістичний сценарій та оптимістичний сценарій), прогнозні значення для яких відповідають визначенню точкового прогнозу і розрахунку довірчих інтервалів для прогнозів, отриманих з використанням трендових або регресійних моделей.

На п'ятому етапі проводиться оцінка припустимості стратегії розвитку АТ «Ощадбанк». Для цього проводяться розрахунки з використанням прогнозних значень складових рейтингу стійкості АТ «Ощадбанк» для відповідних дискримінантних функцій. Визначаються відповідні прогнозні класи стану стійкості АТ «Ощадбанк» на заданий майбутній часовий період. Отримані результати, що характеризують майбутні позиції АТ «Ощадбанк» аналізуються експертами та

визначаються припустимість чи неприпустимість розробленої стратегії розвитку АТ «Ощадбанк». Якщо обрана стратегія розвитку неприпустима, необхідно змінити управлінські рішення, що мають вплив на основні балансові показники банку, його фінансовий стан та стійкість.

Продемонструємо використання алгоритму розробки стратегії розвитку АТ «Ощадбанк». Спочатку на підставі прогнозних значень показників $Z1$ (розмір кредитного портфеля), $Z2$ (розмір активів), $Z3$ (розмір власного капіталу), $Z4$ (Кошти банків), $Z5$ (Загальний обсяг внесків), $Z6$ (Депозити фізичних осіб), $Z7$ (Зобов'язання), $Z8$ (Чистий прибуток), наведених вище (у табл. 3.19, п.3.2) були отримані прогнозні значення відносних показників — фінансових коефіцієнтів: $X1P$ — відношення кредитів до депозитів (%); $X2P$ — показник адекватності капіталу, що характеризує відношення власного капіталу до активів (%); $X3P$ — відношення депозитів фізичних осіб до активів (%); $X4P$ — відношення коштів банків до активів (%); $X5P$ — відношення загального обсягу внесків до активів (%); $X6P$ — відношення зобов'язань до активів (%).

Далі на підставі аналізу кореляційних зв'язків та побудованих регресійних моделей були використані прогнозні значення показників $X2P$ (показник адекватності капіталу, що характеризує відношення власного капіталу до активів %) та $X6P$ (відношення зобов'язань до активів, %). На підставі регресійних моделей для прогнозних значень відповідних показників були визначені прогнозні значення рентабельності активів ($Y1P$) та власного капіталу ($Y2P$) (див. табл. 3.18, п.3.2), а потім вже з використанням відповідних моделей були отримані прогнози для $V1P$, $V2P$ та $V3P$, що характеризують такі складові рейтингу стійкості, як: стресостійкість; лояльність клієнтів та місце в ренкінгу депозитів фізичних осіб.

У табл. 3.20 приведемо прогнозні значення складових рейтингу АТ «Ощадбанк» та їхні цілі значення.

Таблиця 3.20

**Прогнозні значення складових рейтингу АТ «Ощадбанк»
на 4 кв. 2017 р. та 1 кв. 2018 р.**

Період	Сценарій	$V1P$	$V2P$	$V3P$	$V1*P$	$V2*P$	$V3*P$
4 кв. 2017 р.	песиміст.	3,26	3,21	2,37	3	3	2
4 кв. 2017 р.	нейтрал.	3,49	3,63	4,1	3	4	4
4 кв. 2017 р.	оптиміст.	3,71	4,06	5,82	4	4	6
1 кв. 2018 р.	песиміст.	3,27	3,19	2,42	3	3	2
1 кв. 2018 р.	нейтрал.	3,51	3,62	4,19	4	4	4
1 кв. 2018 р.	оптиміст.	3,75	4,04	5,96	4	4	6

Примітка: $V1*P, V2*P, V3*P$ — цілі значення прогнозних результатів.

Джерело: складено автором.

Далі підставимо цілі прогнози значення $V1*P$, $V2*P$ та $V3*P$ до відповідних дискримінантних функцій, визначимо значення цих функцій і знайдемо максимальне. Результати розрахунків за дискримінантними функціями та визначення прогнозних кластерів АТ «Ощадбанк» на 4 кв. 2017 р приведені у табл. 3.21.

Таблиця 3.21

Прогнозні значення кластерів АТ «Ощадбанк» на 4 кв. 2017 р.

Сценарій	D1 (C11)	D2 (C12)	D4 (C14)	D5 (C15)	D3 (C13)	Max (D1, D2, D3, D4, D5)
нейтрал.	25,98833	3,756325	37,47886	39,86586	-35,5709	39,86586
песиміст.	1,613842	-25,4391	16,32727	21,79737	-67,7939	21,79737
оптиміст.	43,40443	24,19282	51,07347	49,90971	-10,2602	51,07347

Джерело: складено автором.

З результатів розрахунків значень дискримінантних функцій для кожного сценарію прогнозу слід визначити максимальне значення, що буде вказувати на прогнозний кластер.

Результати розрахунків за дискримінантними функціями та визначення прогнозних кластерів АТ «Ощадбанк» на 1 кв. 2018 р приведені у табл. 3.22.

Таблиця 3.22

Прогнозні значення кластерів АТ «Ощадбанк» на 1 кв. 2018 р.

Сценарій	D1(C11)	D2(C12)	D4(C14)	D5(C15)	D3(C13)	Max (D1, D2, D3, D4, D5)
нейтральний	25,98833	3,756325	37,47886	39,86586	-35,5709	39,86586
песимістичний	1,613842	-25,4391	16,32727	21,79737	-67,7939	21,79737
оптимістичний	43,40443	24,19282	51,07347	49,90971	-10,2602	51,07347

Джерело: складено автором.

Слід зазначити, що прогнози цілі значення складових рейтингу стійкості на 1 кв. 2018 р. у порівнянні з 4 кв. 2017 р. не змінилися, тому це призвело до таких же самих значень дискримінантних функцій. Тобто, як видно за даними розрахунків, відповідно до песимістичного і нейтрального сценаріїв АТ «Ощадбанк» буде займати у 4 кв. 2017 р. та 1 кв. 2018 р. позиції у кластері 5 (тобто без змін у порівнянні з попередніми періодами). Проте, згідно з розрахунками та оптимістичним сценарієм позиція цього банку у 4 кв. 2017 р. та 1 кв. 2018 р. може змінитися і банк буде знаходитися у кластері 5, де переважно знаходяться недержавні банки.

Враховуючи прогнози вихідні показники, що характеризують балансові показники банку та значення прогнозних фінансових

коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан банку і його прибутковість, АТ «Ощадбанк» слід рекомендувати дотримуватися оптимістичного сценарію. Тоді, як песимістичний та нейтральний сценарії можуть призвести до нестійкого фінансового стану і розвитку кризових явищ.

Таким чином, якщо завдяки зваженим фінансовим та управлінським внутрішнім рішенням АТ «Ощадбанк», а також сприятливої економічної ситуації та зовнішнім умовам на ринку банківських послуг, АТ «Ощадбанк» буде здатним на 1 кв. 2018 р. досягнути таких результатів, як: рівень активів 433,2 млрд грн; власного капіталу — не менш, ніж 69,5 млрд грн; коштів банків 9,6 млрд грн, а загальний обсяг внесків 405,3 млн грн; розмір кредитного портфеля 99,0 млн грн; депозитів фізичних осіб 100,6 млрд грн, а зобов'язань не більш, ніж 432,4 млрд грн, то можна очікувати високий рівень чистого прибутку (75,3 млрд грн), стійкий фінансовий стан банку та високі оцінки стійкості банку в порівнянні з іншими.

Отже, за результатами запропонованого алгоритму розробки стратегії розвитку АТ «Ощадбанк» можна у якості цільових орієнтирів затвердити результати оптимістичного прогнозу. Як доводять приведені вище розрахунки, ці показники сприятимуть стійкому фінансовому стану банку, достатньо високій прибутковості та стійкості, що підвищить конкурентоспроможні позиції банку. Розроблені моделі дозволяють визначити прогнозні значення основних показників розвитку банку в умовах різних сценаріїв, провести оцінку прогнозних показників фінансової стійкості.

3.4. Методологія оцінки бюджетних асигнувань

У світі від Римської імперії і до теперішнього часу існує чимало форм і моделей державного управління: монархічна, парламентська, президентська-парламентська, комуністична тощо. Історично так склалося що Україна також пройшла свій шлях у відродженні, становленні і будівництві відповідної моделі управління — парламентсько-президентська. Для всіх моделей державного устрою, притаманна внутрішня структура за функціональним призначенням інституціональних одиниць. Згідно до Конституції України на даний час їх більш 20 одиниць.

Яка модель найбільш підходить для забезпечення суспільного ладу та процвітання можна відслідкувати аналізуючи світовий досвід. Модель державного управління спрямована до забезпечення достойного прагнення власного народу, його безпеку і процвітання. Безумовно,

Авторський колектив

КОЛУПАСВА

Іріна
Володимирівна

д-р. екон. наук, професор, зав. кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Харків, Україна)

ГУРЬЯНОВА

Лідія
Семенівна

д-р екон. наук, професор кафедри економічної кібернетики Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

САДИКОВ

Мурат
Абдикасович

д-р. екон. наук, професор кафедри економіки та фінансів Харківського національного університету внутрішніх справ (Харків, Україна)

ДУБРОВІНА

Надія
Анатоліївна

докторант кафедри фінансів Економічного університету Братислави (Братислава, Словаччина)

ДУБРОВІНА

Віра
Анатоліївна

учасник міжнародного проекту «Управління людськими ресурсами на міжнародному ринку» (Університет Хуманітас, Польща)

НСУБАУЄРОВА

Еріка

доцент кафедри фінансів Економічного університету Братислави (Братислава, Словаччина)

ПЄЛІОВА

Яна

доцент кафедри фінансів Економічного університету Братислави (Братислава, Словаччина)

ФІЛІП

Станіслав

канд. екон. наук, проректор з міжнародних зв'язків Вищої школи економіки та менеджменту публічного адміністрування в Братиславі

ГАНІН

Віктор
Іванович

канд. екон. наук, професор кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Харків, Україна)

АЛЕКСЄЄВА

Тетяна
Іванівна

канд. екон. наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (Харків, Україна)

БУТЕНКО

Олена
Петрівна

канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури (Харків, Україна)

ДЕМЧЕНКО

Оксана
Петрівна

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Вінниця, Україна)

КОВАЛЕНКО

Світлана
Олександрівна

канд. екон. наук, доцент кафедри державних фінансів Харківського інституту фінансів КНТЕУ (Харків, Україна)

НЕПРАН

Андрій
Володимирович

канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Харків, Україна)

НІКІТШИН

Андрій
Олександрович

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Вінниця, Україна)

СОЛЯР Вікторія Василівна	канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди (Харків, Україна)
СТЕПАНЕНКО Сергій Віталійович	канд. екон. наук, викладач кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Харків, Україна)
ТИМЧЕНКО Ірина Євгеніївна	канд. екон. наук, завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту Харківського економіко-правового університету (Харків, Україна)
ШЕЛЕСТ Олексій Леонідович	канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Харків, Україна)
ЮШКО Сергій Васильович	канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
ОПІКУНОВА Наталія Валентинівна	доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури (Харків, Україна)
БЄЛОУСОВА Світлана Володимирівна	старший викладач кафедри фінансів і кредиту Харківського інституту фінансів КНТЕУ (Харків, Україна)
СИДОРЕНКО Ольга Олексіївна	старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Харків, Україна)
ЗОЛОТУХІН Євгеній Вікторович	аспірант кафедри фінансів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

Відповідальний за випуск *А. В. Непран*
В авторській редакції

Комп'ютерна верстка *А. В. Непран*

Підп. до друку 24.10.2018 р. Формат 60x84 1/16. Папір офісний.
Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. 8,2 Наклад 100 прим.